

Practică bazată pe dovezi. Cercetare și leadership

Evidence-based practice. Research and leadership

**Doina Carmen Mazilu¹,
Daniela Stan²,
Corina Gagiu³,
Mihai Mitran⁴**

1. Asistent universitar,
Disciplina Nursing,
UMF „Carol Davila”,
Facultatea Moașe
și Asistență Medicală,
președinte OAMGMAMR -
Filiala București
2. Moașă licențiată,
Spitalul Clinic
de Obstetrică-Ginecologie
„Prof. Dr. Panait Sîrbu”
București,
șef Comisie Națională
OAMGMAMR,
specialitatea Moașe,
vicepreședinte OAMGMAMR -
Filiala București
3. Asistent medical
generalist principal licențiat
Spitalul Clinic de Psihiatrie
„Prof. Dr. Alexandru Obregia”,
secretar OAMGMAMR -
Filiala București
4. Medic primar
Obstetrică-Ginecologie,
asistent universitar,
doctor în Științe Medicale,
Spitalul Clinic
de Obstetrică-Ginecologie
„Prof. Dr. Panait Sîrbu”
București

Autor de corespondență:
Daniela Stan
e-mail: daniela_stan07@
yahoo.com

Abstract

During the last decades we have witnessed new dimensions of medical practice. There are demographic changes (decrease in birth rate, a population in a continuous aging process), a permanent growth in non-transmissible diseases and risks pertaining new infectious agents, modern life style and environment. Strategic European indications pertaining the consolidation of medical assistance in obstetrics emphasize the main role of midwives and nurses in the society efforts to face the challenges of public health systems, accessibility to medical services, respecting human rights and covering the need for change. Midwives and nurses are worldwide recognized as essential members in multidisciplinary teams and form the biggest group of professionals in the medical field. Evidence-based practice is the concern of every midwife and nurse. This should be facilitated by educational means, research, leadership, and access to evidence sources. Foundation and development of research in obstetrics and medical assistance represent an important way of understanding and improvement of medical care. Research represents the main method through which new knowledge are discovered and brought to practice for an improvement in medical care offered by midwives and nurses.

Keywords: evidence-based practice, research, medical

Rezumat

În ultimele decenii, suntem martorii unor noi dimensiuni ale practicii medicale. Apar schimbări demografice (scăderea natalității, o populație într-un continuu proces de îmbătrânire), creșterea continuă a ratei bolilor non-transmisibile (BNT), precum și riscuri legate de noi agenți infecțioși, de mediu și de stilul de viață modern. Indicațiile strategice europene pentru consolidarea asistenței medicale și a obstetricii pentru îndeplinirea obiectivelor sănătății până în 2020 subliniază rolul-cheie pe care moașele și asistenții medicali îl au în eforturile societății de a face față provocărilor din sănătatea publică și în asigurarea accesului la serviciile de sănătate, precum și în respectarea drepturilor omului și în acoperirea nevoilor în schimbare. Moașele, alături de asistenții medicali sunt recunoscuți la nivel global ca membri esențiali ai echipelor medicale multidisciplinare și formează cel mai mare grup de profesioniști din domeniul sănătății din lume. Practicile bazate pe dovezi sunt grija fiecărei moașe și a fiecărui asistent medical. Acestea ar trebui să fie facilitate prin mijloace educaționale, de cercetare, de leadership și de acces la surse de dovezi. Înfățișarea și dezvoltarea cercetării în obstetrică și asistență medicală reprezintă un mod important de înțelegere și îmbunătățire a acordării îngrijirii medicale. Cercetarea reprezintă principala modalitate prin care noi cunoștințe sunt descoperite și puse în practică pentru a îmbunătăți îngrijirile medicale oferite de moașe și asistenții medicali.

Cuvinte-cheie: practică bazată pe dovezi, cercetare, îngrijiri medicale

Asistenții medicali și moașele sunt în prezent recunoscuți la nivel global ca membri esențiali ai echipelor medicale multidisciplinare, cu competențe în acordarea îngrijirilor de sănătate, creșterea siguranței pacienților și a calității îngrijirilor, desfășurarea de programe de educație pentru sănătate, sprijinirea pacienților și oferirea abilităților de autoîngrijire, promovarea unei îmbătrâniri sănătoase, facilitarea accesului la servicii de sănătate de calitate.

Practicile bazate pe dovezi sunt utilizate în luarea deciziilor legate de îngrijire. Furnizarea îngrijirilor medicale bazate pe dovezi înseamnă încorporarea celor mai bune cercetări disponibile, a opiniei specialiștilor și a propriei experiențe, ținând cont de caracteristicile specifice pacientului (Sackett). Cunoștințele trebuie să fie facilitate prin mijloace educaționale, de cercetare, de leadership și de acces la sursele de dovezi. În acest scop, s-a înființat, în 2010, în cadrul OAMGMAMR - filiala București, Romanian Centre for Nursing Research. A Joanna Briggs

Institute Centre of Excellence, primul centru de cercetare în nursing din România.

În ultimele decenii suntem martorii unor schimbări majore: scăderea natalității și o continuă îmbătrânire a populației, creșterea ratei bolilor non-transmisibile, creșterea riscurilor legate de noi agenții infecțioși, ca urmare a utilizării nejudicioase a antibioticelor, creșterea riscurilor corelate cu mediul de viață și de muncă, impactul noilor tehnologii și, nu în ultimul rând, creșterea așteptărilor populației pentru servicii de sănătate de calitate, acesta fiind contextul mondial în care se trasează noile dimensiuni ale practicii medicale.

Rezolvarea acestor probleme necesită implicarea tuturor factorilor de decizie și a tuturor profesioniștilor din domeniile de sănătate și domeniul social pentru:

■ regândirea furnizării îngrijirilor de sănătate, punându-se accent pe prevenirea bolilor, promovarea sănătății, schimbarea graduală dinspre îngrijirile oferite în cadrul instituțiilor medicale înspre cele oferite în comunitate;

Primit:
10.03.2017
Acceptat:
23.04.2017

THE JOANNA BRIGGS INSTITUTE

BETTER
EVIDENCE.
BETTER
OUTCOMES.
1996-2016

■ realizarea noilor modele de educație pentru sănătate cu scopul de a sprijini oamenii să rămână cât mai mult posibil sănătoși și independenți;

■ recunoașterea pacienților ca fiind parteneri pentru propria lor îngrijire și extinderea propriei îngrijiri medicale îndrumate;

■ utilizarea soluțiilor bazate pe comunitate, cu accent pe asistență medicală primară eficientă;

■ utilizarea pe scară cât mai largă a inovațiilor, extinderea utilizării tehnologiilor pentru comunicare, sprijin decizional și asistență medicală la distanță (de exemplu, pacienții cu boli cronice care-și monitorizează propria stare de sănătate și care discută online cu personalul medical specializat despre rezultate și măsuri);

■ colaborarea interprofesională pentru educație pentru sănătate, practici medicale bazate pe dovezi și cercetare;

■ implementarea utilizării bunelor practici și a leadershipului clinic în practica profesională a asistenților medicali și a moașelor;

■ diminuarea dezechilibrelor create de migrație și de lipsa forței de muncă din sănătate.

În 1998, Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a dezvoltat o strategie cu privire la asistența medicală în sprijinul realizării obiectivelor programului european „Sănătatea pentru toți”, strategie centrată pe rolul asistenților medicali și al moașelor în sistemele de sănătate (*Declarația de la Viena*). În anul 2000, prin „Declarația de la München”, asistenții medicali și moașele devin „o forță pentru sănătate” (a doua declarație de politici a OMS despre asistența medicală și obstetrică în regiune). S-a dorit o creștere a competențelor și rolului asistenților medicali generaliști prin prevederile Directivelor europene 2005/36/CE și 2013/55/CE, iar prin programul „Sănătatea 2020”, adoptat în septembrie 2012, s-a realizat un cadru european de politici pentru sănătate și bunăstare, care subliniază rolul-cheie pe care asistenții medicali și moașele îl au în eforturile societății de a face față provocărilor din sănătatea publică, în asigurarea accesului la serviciile de sănătate și a continuității îngrijirii medicale, precum și în respectarea drepturilor omului și acoperirea nevoilor în schimbare.

Asistenții medicali și moașele sunt profesioniștii care formează cel mai mare grup din domeniul sănătății din lume, prin urmare ei trebuie să înțeleagă factorii sociali determinanți ai sănătății și să utilizeze principiile și practicile din sănătatea publică. Acestea sunt argumente pentru ca asistenții medicali și moașele să fie formați ca specialiști în sănătatea publică și să lucreze alături de alți specialiști în domeniu. Utilizarea celor mai bune dovezi în furnizarea

îngrijirilor de sănătate înseamnă acces la sursele de dovezi și, implicit, cercetare și leadership clinic. „Cercetarea reprezintă principala modalitate prin care noi cunoștințe sunt descoperite și aduse în practică, pentru a îmbunătăți îngrijirile medicale oferite de asistenții medicali. Aceste cunoștințe devin parte a bazei științifice pentru practică și pot fi utilizate pentru a valida intervenții” (Potter, Perry, Ross-Kerr & Wood 2010, p. 80).

În funcție de modelul de cercetare în îngrijirile de sănătate, este posibil ca utilizarea perspectivelor și opiniilor asistenților medicali, moașelor și pacienților să remodeleze întregul sistem de sănătate. Cercetarea are potențialul de a îmbunătăți și de a mări încrederea publică în asistența medicală și de a îmbunătăți în esență întregul sistem de sănătate, care să genereze continuu o bogată sursă pentru practicile bazate pe dovezi și o tradiție puternică de abilități analitice. Este important să promovezi cercetarea care oferă o abordare multidisciplinară, incluzând toți specialiștii din sănătate. Practicile care pun în aplicare cele mai bune cercetări disponibile pot introduce moduri inovatoare de îmbunătățire a siguranței pacienților și de promovare a serviciilor de îngrijiri de sănătate.

În România, cercetarea trebuie utilizată pentru a stabili strategiile și politicile din sănătate, pentru a îmbunătăți accesul la îngrijiri de sănătate de calitate, continuitatea îngrijirii pacienților, asigurarea asistenței medicale holistice.

Pașii esențiali în practica bazată pe dovezi sunt:

■ transformarea informațiilor necesare în întrebări adecvate (formularea problemei);

■ găsirea celor mai bune dovezi care să răspundă la aceste întrebări;

■ evaluarea critică a dovezilor în vederea determinării validității (cât de conformă este cu realitatea) și utilității (aplicabilitatea clinică);

■ implementarea rezultatelor în practică;

■ evaluarea performanței (Sackett & Haynes, 1995).

Din dorința de a implementa cele mai bune dovezi în practica asistenților medicali și a moașelor din România, în anul 2010, OAMGMAMR – filiala București a aplicat și a devenit centru colaborator al celui mai recunoscut lider mondial în Evidence-Based Health Care, Joanna Briggs Institute (JBI). A luat astfel ființă The Romanian Centre for Nursing Research. A Joanna Briggs Institute Centre of Excellence. Un grup de asistenți medicali și moașe din conducerea OAMGMAMR - filiala București, împreună cu doi experți formați deja în Australia, un medic de sănătate publică și un psiholog, au format structura de conducere și și-au asumat rolul de deschizători de drumuri

în utilizarea celor mai bune dovezi în practica asistenților medicali și a moașelor.

JBI a fost înființat în 1996 în Adelaide, Australia de Sud, ca institut de cercetare non-profit, implicat în dezvoltarea, promovarea și susținerea îngrijirilor de sănătate bazate pe dovezi, iar în prezent numără, în întreaga lume, peste 80 de centre colaboratoare, centre afiliate și grupuri colaboratoare. Universități din 47 de țări se numără printre membri și peste șapte mii de profesioniști din domeniul medical sunt abonați la baza de date a institutului.

„A pune la dispoziție informația corectă celor care creează politicile de sănătate și celor care oferă îngrijiri de sănătate este un lucru fundamental pentru îmbunătățirea serviciilor de sănătate și a rezultatelor acestora” (Pearson & Jordan, 2010).

JBI este sediul a numeroase instituții și societăți.

■ Joanna Briggs Collaboration (JBC) coordonează activitatea tuturor centrelor afiliate.

■ Fundația „Joanna Briggs” finanțează proiecte care sprijină profesioniștii din sănătate din comunitățile sărace și dezavantajate să își dezvolte abilitățile în furnizarea de îngrijiri bazate pe dovezi.

■ Grupurile de cercetare Cochrane furnizează rezultatele cercetărilor relevante în îngrijirile de sănătate, pentru asistenți medicali, moașe, asistenți sociali, pacienți, familii și comunitate.

■ Subgrupul de proces și implementare a metodelor Campbell este un grup restrâns de cercetători din întreaga lume, cu interes și expertiză în revizuirile sistematice, care abordează influența proceselor de implementare în raport cu rezultatele așteptate sau observate.

■ *International Journal of Nursing Practice* cuprinde lucrări științifice originale care susțin dezvoltarea nursingului, atât ca profesie, cât și ca disciplină academică.

■ *Jurnalul Internațional de Medicină Bazată pe Dovezi* publică lucrări științifice referitoare la sintezele, transferul și utilizarea dovezilor în practica multidisciplinară de îngrijire a sănătății.

■ Viziunea JBI este de a dovedi că bunele practici contribuie la procesul de luare a deciziilor, considerând că acest lucru va conduce la îmbunătățirea stării de sănătate a populației la nivel mondial, prin oferirea de îngrijiri de sănătate susținute de cele mai bune dovezi disponibile.

■ Misiunea JBI este de a facilita, prin calitatea sa de lider la nivel internațional, medicina bazată pe dovezi, ca practică globală pentru traducerea, transferul și utilizarea dovezilor, a fezabilității, oportunității, raționale și efective, a practicilor de îngrijiri de sănătate.

În primii ani de activitate, centrul din România a avut ca obiectiv traducerea bazei de date, puse la dispoziție gratuit de JBC, întrucât s-a constatat că pentru mulți asistenți medicali și moașe materialele în limba engleză reprezintă o adevărată barieră, iar încercarea de a le implementa ca atare ar fi însemnat un eșec.

Au fost traduse 669 de Evidence Best Practices (EBP), 865 de Evidence Synthesis (ES) și 55 de Comprehensive Information Sheet (CIS).

În paralel, a fost pregătit, prin Comprehensive Systematic Review (CSR) Training Program, primul grup de asistenți medicali și moașe, care să poată dezvolta, conduce și raporta review-uri sistematice, utilizând software-urile JBI SUMARI.

Începând cu 2016, membrii centrului au demarat primele cercetări în două mari domenii de interes:

■ managementul durerii acute;

■ prevenirea și evaluarea riscului pacientului; utilizarea instrumentelor standardizate pentru evaluarea riscurilor de cădere, managementul escarelor și malnutriție.

A fost continuată și activitatea de organizare a trainingurilor specifice (CSR), obiectivul fiind atragerea asistenților medicali licențiați, cu studii postuniversitare și studii doctorale, dar și a psihologilor, sociologilor, statisticieni etc., interesați de domeniul îngrijirilor de sănătate.

În februarie 2017 a fost depus primul Systematic Review Protocol: „*The effectiveness of pain management educational interventions on nurses' knowledge and attitudes regarding postoperative pain management: a systematic review protocol*”.

Până la finele anului urmează să fie depus și cel de-al doilea, având ca temă „Managementul escarelor”. ■

Bibliografie

1. European strategic directions for strengthening nursing and midwifery towards Health 2020 goal, WHO, 2015.
2. http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0004/274306/European-strategic-directions-strengthening-nursing-midwifery-Health2020_en-REV1.pdf?ua=1
3. Introduction to Evidence-Based Health Care and the Systematic Review of Evidence, JBI, Joanna Briggs Collaboration Handbook, 2016.
4. Vlădescu A. Sănătate publică și management sanitar, 2004.
5. Developing & Sustaining Nursing Leadership Best Practice Guideline, Toronto, Canada, 2013, 2nd Ed.
6. http://rnao.ca/sites/rnao-ca/files/LeadershipBPG_Booklet_Web_1.pdf